

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1927 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 januari 1927 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 66, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 (nr 88) om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Häri genom förordnas, att lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag gäller till den 1 januari 1928, skall äga fortsatt giltighet till den 1 januari 1929.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren nr 191 av herr *Asplund* och inom andra kammaren nr 283 av herr *Wikström*.

Motionärerna hava hemställt, att riksdagen ville, under förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 66 icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, för sin del antaga följande förslag till

L a g

om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Härmed förordnas, att med avseende på rätten till inmutning av mineralfyndigheter å sådan inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län belägen kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, skola följande bestämmelser gälla:

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 9 saml. 1 avd. 18 häft. (Nr 32.) 1

1 §.

Inmutning för annans än kronans räkning må ej ske utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd, och skola med avseende å inmutning samt de rättigheter och förpliktelser, som därav föranledas, föreskrifterna i 2—6 §§ här nedan jämte bestämmelserna i gruvestadgan den 16 maj 1884 lända till efterrättelse, de sistnämnda i den mån de äro förenliga med denna lag och i motsvarande tillämpning, där sådan av förhållandena påkallas.

Utöver vad sålunda föreskrives, äge Konungen för särskilt fall, där så befinnes lämpligt, vid beviljande av tillstånd till inmutning fastställa ytterligare villkor för tillgodoseende av kronans intressen.

2 §.

I mutsedel, som utfärdas för inmutning, varom i 1 § förmäles, skall erinran göras om att inmutarens rätt är begränsad genom stadgandena i denna lag.

3 §.

Inmutare, varom i 1 § förmäles, skall vara underkastad de förändrade bestämmelser, som genom ny lagstiftning kunna bliva fastställda och hava avseende å rätten att nyttja den genom inmutningen uppkomna gruvanläggningen eller gruvdriftens bedrivande å densamma. För den händelse genom blivande lagstiftning rätt att bearbeta mineralfyndighet göres beroende av särskilt tillstånd samt upptäckare av fyndighet medges företräde till erhållande av dylikt tillstånd, skall sådan företrädesrätt tillkomma inmutaren för den genom inmutningen uppkomna gruvanläggningen.

Därest enligt ny lagstiftning företrädesrätt, varom ovan förmäles, icke skulle tillkomma upptäckare av mineralfyndighet samt inmutaren av sådan anledning skulle gå förlustig rätten till gruvan, skall inmutaren vara berättigad till ersättning för värdet av för gruvdriften inlöst mark och av byggnader och övriga anläggningar, som äro erforderliga för den fortsatta gruvdriften, ävensom för kostnaden för blottläggning och tillredning av mineraltillgångar, vilka vid hans avträdande av gruvan ligga färdiga för brytning. Inmutaren skall vara underkastad vad den nya lagstiftningen kan komma att stadga angående sättet huru dylik ersättning i händelse av tvist skall fastställas.

4 §.

Med avseende å fyndighet, som inmutats enligt 1 §, äge kronan anmäla sig till begagnande av sin jordägarandel inom fem år från det avskrift av mutsedeln på grund av föreskriften i 13 § 1 mom. gruvestadgan blivit ingiven till Konungens befallningshavande; dock behöver sådan anmälan i intet fall göras tidigare än inom ett år från den dag förrättning, varigenom utmål blivit för fyndigheten utlagt, avslutats.

Där kronan ej begagnar jordägarandelen, skall inmutaren njuta densamma tillgodo med förpliktelse att för varje kalenderår från och med året efter utmålsläggningen, inom mars månad nästföljande år, till kronan erlægga den i tredje stycket av 17 § angivna avgäld.

Från den tid, kronan bevisligen hos inmutaren gjort anmälan om begagnande av sin jordägarandel, njute kronan delaktighet i anläggningen, dock med förbindelse att vidkännas motsvarande andel i alla kostnader, som för arbetets bedrivande därefter erfordras, ävensom att i enahanda förhållande ersätta värdet av för gruvdriften inlöst mark samt av de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader, redskap och förråd, som dessförinnan blivit anskaffade. I kostnad,

som inmutaren haft för fyndighetens undersökning och blottande, vare kronan ej skyldig taga del.

Uppstår tvist om beloppet av den ersättning, kronan bör giva, gånge med bestämmandet därav enligt 12 § gruvestadgan, och kronan njute icke desto mindre under tiden sin andel i anläggningen till godo.

5 §.

För fyndighet, som inmutats enligt 1 §, må utmål icke utläggas på annan mark än sådan kronan tillhörig jord, som avses i denna lag.

6 §.

Då inmutning skett enligt 1 §, vare överlåtelse av inmutningsrätten icke giltig, med mindre bergmästaren å mutsedeln gjort anteckning om överlåtelsen. För verkställandet av sådan anteckning skall mutsedeln bifogas, när anmälan enligt 56 § gruvestadgan göres om överlåtelsen. Därest den, till vilken överlåtelse skett, icke äger att utan Konungens tillstånd förvärva eller bearbeta mineralfyndighet samt dylikt tillstånd icke erhållits, skall bergmästaren förvägra anteckning, varom ovan omförmäles.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1927 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1929. Genom denna lag upphäves lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen; och får utskottet i fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sin hemställda hänvisa till den av herr Asplund väckta motionen.

I fråga om rätten till gruvdrift inom de nordligaste delarna av landet hava sedan längre tid provisoriska lagbestämmelser varit gällande. Under flera år var beträffande Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län stadgat, att inmutning å s. k. odisponerad kronojord — eller sådan kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe — finge ske endast för kronans räkning. Detta inmutningsförbud blev genom lag den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län (nr 288) begränsat till att avse järnmalmsfyndigheter. Sistnämnda lag var, efter årligen skedd prolongation, gällande till den 1 maj 1926, då den avlöstes av lagen den 28 april samma år (nr 88). Härmed skedde en återgång till det tidigare vidsträcktare inmutningsförbudet, i det att genom 1926 års lag förordnats, att inom nämnda län inmutning för annans än kronans räkning ej må ske å odisponerad kronojord utan Kungl. Maj:ts för särskilt fall givna tillstånd. I förhållande till den före lagen den 31 maj 1918 gällande lagstiftningen företer alltså 1926 års lag den avvikelse, att Kungl. Maj:t erhållit befogenhet att medgiva dispens från lagens tillämpning.

Hittillsvarande provisorisk gruvlagstiftning.

I propositionen föreslås nu, att 1926 års lag, som gäller till den 1 januari 1928, skall äga fortsatt giltighet till den 1 januari 1929. Att 1926 års lag erhållit allenast provisorisk karaktär, har haft sin orsak i de sedan åtskil-

Propositionen.

liga år pågående förarbetena till en fullständig omarbetning av gruvlagstiftningen. Beträffande detta ärendes nuvarande läge har i propositionen erinrats därom, att det av särskilda sakkunniga år 1923 avlämnade betänkandet i ämnet jämte däröver avgivna yttranden av vissa myndigheter och enskilda sammanslutningar jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 13 mars 1925 överlämnats till socialiseringsnämnden för avgivande av utlåtande. Nämnden, vars behandling av denna fråga fortgår, har i skrivelse den 30 november 1926 till chefen för finansdepartementet meddelat, att principbetänkande om gruvlagstiftningen bör kunna avgivas under första hälften av år 1927. Innan dylikt utlåtande föreligger, har det med hänsyn till detta lagstiftningsärendes vidlyftiga beskaffenhet icke synts vara möjligt att närmare angiva den tid, då frågan kan komma att föreläggas riksdagen. Vid sådant förhållande har den provisoriska lagen ansetts böra erhålla fortsatt giltighet för ännu någon tid. Denna tid har, i överensstämmelse med vad hittills skett, bestämts till ett år.

Motionerna. Det i motionerna framlagda förslaget innehåller, förutom bestämmelse att inmutning å odisponerad kronojord inom ifrågavarande tre län för annans än kronans räkning ej må ske utan Kungl. Maj:ts för särskilt fall givna tillstånd, åtskilliga stadganden angående de villkor, som må förbindas med tillståndets meddelande. Vid avfattningen av sitt förslag hava motionärerna med vissa utslutningar följt den förut omförmälda lagen den 31 maj 1918. Anledningen till förslagets framläggande är den oklarhet, som motionärerna ansett vidlåda 1926 års lag rörande frågan, huruvida bestämmelsen om rätt för Kungl. Maj:t att giva tillstånd till inmutning innefattar befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela särskilda föreskrifter utöver eller stridande mot gruvestadgans bestämmelser. Denna fråga har varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning i samband med framläggandet av förevarande förslag. I infortrat yttrande, huruvida förordnande borde meddelas om fortsatt tillämpning av 1926 års lag ävensom angående den tid ett dylikt förordnande eventuellt borde avse, hade nämligen herr Asplund i egenskap av bergmästare i norra bergmästaredistriktet anført, att i 1926 års lag icke finnes några som helst riktlinjer angående inskränkningar i inmutningsrätten angivna, ehuru det torde vara klart, att ingendera statsmaktens mening varit, att Kungl. Maj:t vid beviljande av tillstånd till inmutning å kronojord skulle medgiva inmutningsrätt i hela den utsträckning, som medgives i gällande gruvestadga. På grund härav föreslogs, att särskilda bestämmelser och inskränkningar i den inmutningsrätt, som genom Kungl. Maj:ts för särskilt fall meddelade tillstånd kunde beviljas enskild sökande, måtte vid förlängning av sagda lag införas i densamma. Stadganden i enahanda syfte hade även föreslagits av chefen för Sveriges geologiska undersökning och av kommerskollegium. I anledning av dessa förslag yttrade föredragande t. f. departementschefen vid propositionens avlåtande till riksdagen följande:

I sina utlåtanden hava bergmästaren Asplund, chefen för Sveriges geologiska undersökning och kommerskollegium ifrågasatt, huruvida i 1926 års lag

borde införas vissa bestämmelser i syfte att närmare reglera den rätt att meddela dispens från inmutningsförbudet, vilken enligt lagen tillkommer Kungl. Maj:t. Till grund för de olika förslag, vilka i detta hänseende blivit framställda, synes ligga den uppfattning, att den nuvarande bestämmelsen skulle innefatta en viss begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att vid meddelande av dispens fastställa de villkor, som i föreliggande fall kunde finnas lämpliga, särskilt för betryggande av kronans intresse och ett ändamålsenligt ordnande av förhållandena vid övergången till en blivande ny gruvlagstiftning. Med anledning härav får jag erinra, att vid lagens tillkomst dåvarande chefen för justitiedepartementet uttalade, att då det därvid icke vore möjligt att i lagen närmare utforma vissa regler för dispensrättens handhavande, Kungl. Maj:ts befogenhet i detta avseende syntes kunna angivas på samma sätt som för där avsedda fall skett i 1 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. I enlighet härmed erhöll lagen den nu gällande avfattningen, och någon erinran härutinnan förekom varken från lagrådets eller riksdagens sida. Det synes mig också vara tydligt, att en dylik allmänt hållen bestämmelse är bäst ägnad att vid avgörandet av dispensfrågor låta de olika synpunkter, som kräva beaktande, komma fullt till sin rätt. Att i lagen angiva särskilda villkor för dispens måste — såsom i viss mån framgår även av de sinsemellan skiljaktiga förslag, som framkommit i utlåtandena — ställa sig ganska vanskligt. Något behov därav torde ej heller vara för handen. I tillämpningen har redan förekommit, att Kungl. Maj:t vid beviljande av dispens fastställt, bland andra, sådana föreskrifter för tillvaratagande av kronans intresse, vilka nu föreslagits till införande i själva lagen. Otvivelaktigt komma de ämbetsmyndigheter, vilka hava att i varje särskilt dispensärende avgiva yttranden, icke att underlåta att därvid framhålla sådana omständigheter, som kunna innefatta anledning till fastställande av speciella villkor. Vid sådant förhållande synes det mindre lämpligt att genom en ändring i den provisoriska gruvlagen bryta den likformighet, som nu råder mellan denna lag och den nyss nämnda lagen den 30 maj 1916; något behov av ändring i den senare lagen har veterligen ej yppats.

Utskottet har icke något att erinra mot att det i 1926 års lag meddelade förbudet mot inmutning utsträckes att gälla ännu ett år. Vad angår det i motionerna framställda yrkandet om meddelande av särskilda lagstadganden angående de villkor, som av Kungl. Maj:t må förbindas med tillstånd till inmutning, kan utskottet icke dela motionärernas uppfattning, att den i 1926 års lag givna bestämmelsen om dispensrätt skulle innefatta begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att vid meddelande av dispens fastställa de villkor, som i föreliggande fall kunde finnas lämpliga, särskilt för betryggande av kronans intresse och ett ändamålsenligt ordnande av förhållandena vid övergången till en blivande ny gruvlagstiftning. En sådan mera allmänt hållen bestämmelse som den nu gällande synes utskottet vara bäst ägnad att vid avgörandet av dispensfrågor låta de olika synpunkter, som kräva beaktande, komma fullt till sin rätt. Utskottet kan följaktligen icke biträda motionärernas förslag.

Utskottet

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt

2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1927,

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Jacob Larsson, Klefbeck, Edw. Larson**, *Ernst Svenson, Erik Anderson** och *G. Dahl*;

från andra kammaren: herrar *af Ekenstam**, *Jansson* i Edsbäcken, *Nilsson* i Antnäs, *Söderberg**, *Johansson* i Brånalt, *Karlsson* i Vätö, *Carlson* i Mölndal och *Sjögren*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.